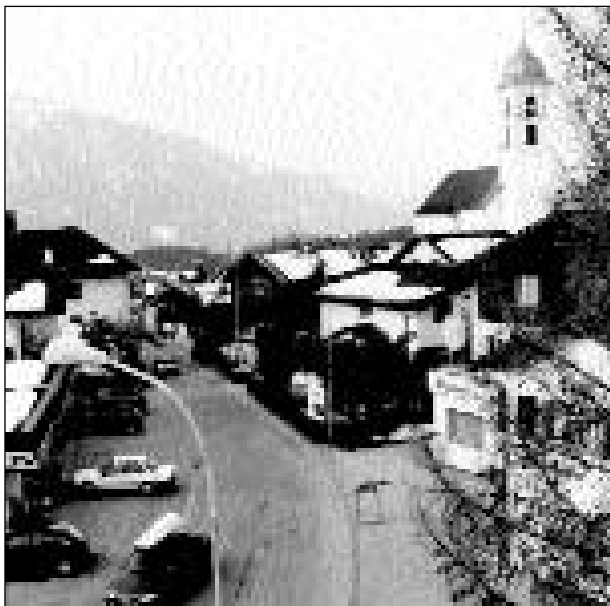

«Nus essan vischnancas rumantschas»

Ina valitaziun dals dus vitgs Laax e Cunter

DA PEIDER ANDRI PARLI/ANR

■ **La situaziun dal rumantsch para d'esser anc pli dramatica che fin ussa. Quai mussan las cifras las pli novas che l'Uffizi federal da statistica ha publictà sin basa da la dumbraziun dal pievel dal 2000 (guarda LQ dad ier).** Tar quella publicaziun haja er gi num che diversas vischnancas da l'intschess rumantsch hajan pers la maioritad rumantscha e sa sajan perquai midadas da vischnancas rumantschas en vischnancas tudestgas. Da tge vischnancas ch'i sa tracta n'ha l'Uffizi federal da statistica però betg vuli tradir. Che quellas cifras na sajan anc betg consolidadas. Resultats concrets na sajan da spetgar avant la stad, era la risposta si da Berna. L'Agentura da Novitads Rumantscha anr ha perquai re-tschertgà tar vischnancas che stattan a l'ur da l'intschess rumantsch u ch'èn expostas ad influenzas turisticas e che pon perquai vegnir taxadas sco vischnancas periclitadas. Il tenor da las dus chanzlias contactadas – da quella da Cunter sco er da quella da Laax – era il medem: «Nus essan ina vischnanca rumantscha.»

«Nus ans dain gronda fadia»

«Nus avain schon ina buna part da la populaziun che discorra mo tudestg. Quai è ina part da l'influenza dal turissem, gliעד che vegn tar nus a star che na sa nagin rumantsch. Però la gronda part da la populaziun è anc rumantscha», ha explitgà *Andreas Simeon*, chanzlist da Cunter, a l'anr la situaziun da sia vischnanca. Il lin-

güatg uffizial da Cunter saja rumantsch, tut las sedutas vegnian manadas per rumantsch ed er ils protocols vegnian formulads per rumantsch. «Cunter n'è betg cupitgà dal rumantsch al tudestg», ha el punctuà. Malgrà la vischinanza d'ina destinaziun turistica sco Savognin è tenor el Cunter en ina situaziun favuraivla grazia al consorzi da scola cun Riom e Par-

sonz cun scolina e scola rumantscha, cun ina suprastanza communal mo rumantscha, cun diversas uniuns (er quellas ensemen cun outras vischnancas gia che Cunter sez n'ha naginas uniuns pli), en las qualas vegn discurrì mo rumantsch. «Unic a la radunanza communal vegn discurrì tudestg sch'ina persuna giavischa decleraziuns per tudestg u dumonda insatge per tudestg. Alura è er la risposta tudestga. Uschiglio è er quella exclusivamain rumantscha», uschia Simeon vinavant. Ed ils ultims onns han tenor Simeon mussà ch'i dà atgnamain paucas personas che san mo tudestg che fan part da las radunanzas communalas. «Nus ans dain gronda fadia da mantegnair il rumantsch», ha Simeon sincerà envers l'anr.

Agid linguistic per s'assimilar

Per il chanzlist *Rest Giacun Coray* è er Laax cleramain ina vischnanca rumantscha cun 666 personas rumantschas, 453 personas tudestgas e 77 personas d'altres linguas (stand da la fin da l'onn 2001). «Nus avain francà en nossa constituziun che Laax è territori rumantsch. Per tut ils protocols da las radunanzas communalas sco er per quels

da la suprastanza communal vegn pia duvrà il rumantsch», ha el punctuà envers l'anr. Tar il diever dal rumantsch tar las autoritads ed en las radunanzas communalas n'è la situaziun da Laax però betg pli uschè favuraivla sco quella da Cunter. Dus commembers da la suprastanza communal èn numnadamain da lingua tudestga e perquai vegnan blers puncts tractads per tudestg per che tuts chapeschian. «En las uniuns ch'èn francadas en vischnanca sco il cor u l'uniun da la giuventetgna vegn discurrì rumantsch. En uniuns pli novas sco p. ex. quella da ballape vegnan quellas duas linguas maschadadas», uschia Coray vinavant. Però uniuns mo tudestgas n'existan tenor el betg a Laax. Sin il sectur da scola sa stenta Laax fitg ed offerescha a tut quellas scolaras ed a tut quels scolar che na san betg rumantsch in curs supplementar per als gidar da s'assimilar linguisticamain – e quai gia davent da la scolina. Sco outras mesiras per rinforzar il rumantsch vesa Coray ils curs da sur-silvan che han lieu mintg'onn a Laax e la spierta dal Center da competenza e management CCM «che fa natiralmain gronds sforzs per mantegnair il ru-